

– введення кредитних та податкових пільг підприємствам, що займаються або планують займатися інноваційною діяльністю;

– надання пільг підприємствам, організаціям, що підтримують вітчизняних виробників інноваційної продукції.

Слід зазначити, що останніми роками держава почала більш активно діяти в регулюванні інноваційної діяльності країни. Проте загалом Україна все таки відстає від прогресивних країн світу. Вищезазначені шляхи удосконалення ведення інноваційної діяльності не є єдиними. Саме тому перспективи дослідження становища інноваційної діяльності машинобудівних підприємств та промисловості загалом досить широкі.

Список використаних джерел:

1. Офіційний сайт Державної служби статистики України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://ukrstat.gov.ua/>

2. Інноваційна діяльність. Нормативно-правова база / Державне агентство з питань науки, інновацій та інформатизації України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.dkni.gov.ua/index.php/2010-09-09-12-22-00/2010-09-09-12-23-45>

3. Наукова та інноваційна діяльність в Україні у 2008 році/ Державна служба статистики України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua/>.

4. Наукова та інноваційна діяльність в Україні у 2011 році/ Державна служба статистики України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua/>.

5. Про інноваційну діяльність: Закон України від 2002 р. // Відомості Верховної України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/40-15/print1300263470318111>

УДК 330.341

С.В.Паранчук, к.е.н.,
НУ «Львівська політехніка»,
м. Львів

А.Г.Корбутяк,
Буковинський державний фінансово-економічний університет,
м. Чернівці

ОСОБЛИВОСТІ ІНВЕСТУВАННЯ ІННОВАЦІЙНОГО РОЗВИТКУ НАЦІОНАЛЬНОГО ГОСПОДАРСТВА

У статті розглянуто особливості інвестування інноваційної діяльності в умовах поглиблення світової фінансово-економічної кризи. Визначено напрями та заходи з вдосконалення фінансового механізму з урахуванням різних рівнів його реалізації.

В статье рассматриваются особенности инвестирования инновационной деятельности в условиях мирового финансово-экономического кризиса. Наведены направления и меры усовершенствования финансового механизма с учетом разных уровней его реализации

There are features of the financial providing of innovative investment activity are considered in this article in the conditions of deepening of world financial and economic crisis. Certainly directions and measures of perfections of financial mechanism taking into account levels its realization.

Ключові слова: інноваційний розвиток, інвестування, інвестиційні джерела, багатоджерельне фінансування.

Низький рівень інвестиційної активності України особливо загострився в умовах світової фінансово-економічної кризи і зумовлений головним чином такими факторами, як загострення іпотечної кризи, високий рівень зовнішнього боргу, невиконання Україною зобов'язань перед міжнародними організаціями у

сфері легалізації тіньових капіталів та повернення вкладених інвестицій, дисбаланс і нестабільність інвестиційної активності та економічної свободи, відтік капіталу, високий рівень доларизації економіки (близько 30%), спекуляція на фінансовому ринку України з боку іноземних банків, недостатня ефективність змін на ринку фінансових послуг України у контексті вступу до Світової організації торгівлі. Це неодмінно вплине й на формування ресурсної фінансової системи країни загалом та фінансове забезпечення інноваційної діяльності зокрема.

Отже, в сучасних умовах господарювання досить гостро постає завдання пошуку та ефективного використання фінансових ресурсів, вдосконалення фінансового механізму забезпечення інноваційних пріоритетів розвитку вітчизняної економіки.

Багато теоретичних досліджень присвячено проблемам фінансового забезпечення інноваційної діяльності та проблемам інвестиційної політики на різних рівнях управління економікою загалом. Ці проблеми знайшли своє відображення у наукових працях В.Бесєдіна, І.Бистрякова, М.Бутко, Т.Вахненка, О.Волкова, В.Геєця, О.Дацій, Л.Дейнеко, М.Денисенка, І.Луніної, А.Кузнецової, В.Куценка, А.Лисецького, В.Міщенко, С.Онишко, В.Опаріна, А.Пересади, Л.Федулової та багатьох інших українських вчених [4-16]. Проте динамічність розвитку економічної системи, розгортання світової фінансово-економічної кризи та їх вплив на економіку України підвищують актуальність даного дослідження, оскільки є необхідність здійснювати пошук нових джерел фінансування інноваційної діяльності.

Метою дослідження є визначення тих напрямів та заходів вдосконалення фінансового механізму забезпечення інноваційної діяльності, комплексне застосування яких може забезпечити стабілізаційні ефекти, попередити згортання інноваційно-інвестиційних процесів як на рівні держави, так і її регіонів.

На рівні підприємства зміст інвестування інноваційної діяльності визначається необхідністю забезпечення його конкурентоспроможності шляхом ефективного поєднання наявних ресурсних можливостей реалізації інноваційного проекту із використанням законодавчо визначених фінансово-економічних важелів і стимулів інноваційної діяльності. Інноваційним вважається підприємство (інноваційний бізнес-інкубатор, технопарк, технополіс тощо) або об'єднання підприємств, що розробляє, виробляє і реалізує інноваційні продукти і (або) продукцію чи послуги, обсяг яких у грошовому вимірі перевищує 70% його загального обсягу продукції і (або) послуг [1].

Інвестування інноваційної діяльності регіонів полягає у пошуку методів та способів, форм та засобів ефективного використання наявних фінансових ресурсів з метою максимального залучення територіального потенціалу як основи створення передумов формування регіональної інноваційної системи. Зміст інноваційної діяльності регіонів визначається наявним інноваційним потенціалом, інноваційною активністю підприємств регіону, інвестиційною привабливістю, а також наявними фінансовими ресурсами.

ІНВЕСТИЦІЇ, ІННОВАЦІЇ В ЕКОНОМІЦІ

Інвестування інноваційної діяльності на державному рівні передбачає визначення та підтримку пріоритетних напрямів інноваційної діяльності на державному, галузевому, регіональному та місцевому рівнях на середньо- та довгострокову перспективу, формування дієвого нормативно-правового забезпечення інвестування інноваційної діяльності, створення механізмів підтримки даної діяльності у межах державних, галузевих, регіональних і місцевих інноваційних та науково-технічних програм, спеціальних фондів, інноваційної інфраструктури, впровадження непрямих методів регулювання (для прикладу, пільг кредитування чи оподаткування), створення національної інноваційної системи.

Важливим показником сприйнятливості економіки до нових досягнень є інноваційна активність промислових підприємств. В Україні інноваційна активність реального сектора економіки дуже низька. За даними Державного комітету статистики України, частка промислових підприємств, які впроваджували інновації, в останні роки неухильно знижується: якщо в 2000 році цей показник становив 14,8% у загальній кількості промислових підприємств, то у 2005 році він досягнув критичної межі і був зафіксований на рівні 8,2%; у 2008 році цей показник суттєво не зріс і становив 10,8%, про що свідчать дані таблиці 1 (у розвинених країнах даний показник коливається в межах 80-87%) [18].

Негативною є динаміка щодо зменшення питомої ваги підприємств, що впроваджували інновації, у 2008 році – на 0,7 відсотка, що зумовлено впливом фінансово-економічної кризи на діяльність кожного суб'єкта господарювання.

Майже не відчувається вплив інновацій на технологічний розвиток економіки і промисловості (про це свідчать скорочення показника інноваційної активності у промисловості, вкрай низькі частки інноваційної продукції в загальному обсязі реалізованої промислової продукції (5,9% у 2008 році) і рівень капітальних інвестицій в інновації в загальному обсязі інвестицій в основний капітал).

Таблиця 1

Впровадження інновацій на промислових підприємствах

Роки	Питома вага підприємств, що впроваджували інновації, %	Впроваджено нових технологічних процесів, процесів	у т.ч. маловідходні, ресурсозберігаючі	Освоєно виробництво нових видів продукції*, найменувань	з них нові види техніки	Питома вага реалізованої інноваційної продукції в обсязі промислової, %
2000	14,8	1403	430	15323	631	
2001	14,3	1421	469	19484	610	6,8
2002	14,6	1142	430	22847	520	7,0
2003	11,5	1482	606	7416	710	5,6
2004	10,0	1727	645	3978	769	5,8
2005	8,2	1808	690	3152	657	6,5
2006	10,0	1145	424	2408	786	6,7
2007	11,5	1419	634	2526	881	6,7
2008	10,8	1647	680	2446	758	5,9

* з 2003 року інноваційних видів продукції

Необхідність удосконалення фінансового регулювання підприємницької діяльності в інноваційній сфері визнають як прихильники посилення ролі

ІНВЕСТИЦІЇ, ІННОВАЦІЇ В ЕКОНОМІЦІ

держави в економіці, так і прихильники ринкового саморегулювання господарських процесів. Тому така мета державної політики, як підтримка в розвиток інноваційного підприємництва засобами фінансового регулювання повинна позитивно впливати на економічне зростання, підвищення конкурентоспроможності продукції на вітчизняному та світовому ринках.

Слід зазначити, що у фінансуванні технологічних інновацій традиційно низькою є роль держави: у 2008 році питома вага коштів державного бюджету у загальному обсязі усіх витрат складала 2,8%, про що свідчать дані таблиці 2, складеної за даними Держкомстату України [18].

Таблиця 2

Розподіл загального обсягу джерел фінансування інноваційної діяльності в промисловості

		Загальна сума витрат	за рахунок власних коштів	за рахунок Державного бюджету	за рахунок коштів іноземних інвесторів	за рахунок інших джерел
2000	млн. грн.	1757,1	1399,3	7,7	133,1	217,0
	% до загального обсягу	100	79,6	0,4	7,6	12,4
2001	млн. грн.	1971,4	1654,0	55,8	58,5	203,1
	% до загального обсягу	100	83,9	2,8	3,0	10,3
2002	млн. грн.	3013,8	2141,8	45,5	264,1	562,4
	% до загального обсягу	100	71,0	1,5	8,8	18,7
2003	млн. грн.	3059,8	2148,4	93,0	130,0	688,4
	% до загального обсягу	100	70,2	3,1	4,2	22,5
2004	млн. грн.	4534,6	3501,5	63,4	112,4	857,3
	% до загального обсягу	100	77,2	1,4	2,5	18,9
2005	млн. грн.	5751,6	5045,4	28,1	157,9	520,2
	% до загального обсягу	100	87,7	0,5	2,8	9,0
2006	млн. грн.	6160,0	5211,4	114,4	176,2	657,0
	% до загального обсягу	100	84,6	1,9	2,8	10,7
2007	млн. грн.	10850,9	7999,6	144,8	321,8	2384,7
	% до загального обсягу	100	73,7	1,3	3,0	22,0
2008	млн. грн.	11994,2	7264,0	336,9	115,4	4277,9
	% до загального обсягу	100	60,5	2,8	1,0	35,7

За даними табл. 2 можна зробити висновок, що лівова частка в загальній сумі витрат на фінансування технологічних інновацій припадає на власні кошти підприємств та організацій, питома вага яких коливалася від 70,2% у 2003 році до 84,6% – у 2006 році.

На практиці існує тісний зв'язок між розміром підприємств і їхнім рівнем інноваційної активності. Багато інноваційних продуктів вимагають тривалого часу досліджень. При цьому більшість малих і середніх підприємств не мають змоги заплатити одному або більше працівникам за виконання науково-дослідних та дослідно-конструкторських робіт. Тому більш інноваційно активними є великі підприємства: їхня частка серед підприємств з чисельністю працюючих 10-25 тис. осіб становила 75%, тоді як з чисельністю 100-200 осіб – лише 15,4% [13].

Більш як третина вітчизняних підприємств є хронічно збитковими, а рентабельність промислового виробництва – недостатньою (лише 1,5% у 2008 році).

Системний аналіз чинників і тенденцій розвитку промисловості України показує, що економіка України позбавлена інвестиційних і реноваційних можливостей для ефективного оновлення основних засобів. За таких умов необхідною є реалізація заходів підтримки інвестиційного забезпечення відтворення основного капіталу промислових підприємств, що має на меті широку модернізацію реального сектора економіки на інноваційній основі. Спрацювання (знос) основних засобів у 2008 році досягло критичної позначки 60%, половина промислового устаткування ще декілька років тому вичерпала свій ресурс і має вік 20 і більше років (таблиця 3). Дані таблиці складено за допомогою даних Держкомстату України [18].

Процес втрати промисловістю свого технологічного потенціалу, що виявляється, зокрема, у стрімкому старінні основних засобів і підвищенні ступеня їх зношеності, деякі економісти називають деіндустріалізацією. Інакше кажучи, зниження технологічного рівня промисловості призводить до втрати країною індустріального потенціалу.

Інтенсифікація відтворювальних процесів у народному господарстві загалом і на рівні суб'єктів господарювання зокрема помітно позначається на підвищеній конкурентоспроможності підприємств. Вирішального значення при цьому набувають реальні (капітальні) вкладення, тобто інвестиції в основний капітал: у нове будівництво, розширення, реконструкцію і технічне переоснащення діючих підприємств, придбання машин, устаткування, проектно-дослідницькі роботи тощо.

Таблиця 3

Ступінь зношеності основних засобів за видами економічної діяльності, %

Види економічної діяльності	2000	2005	2008
Всього	43,7	49,0	52,4
у тому числі:			
сільське господарство, промисловість і лісове господарство	43,7	52,2	54,7
рибне господарство	56,2	55,9	58,8
промисловість (загалом)	48,8	57,9	56,5
у тому числі:			
добувна	41,8	49,6	52,7
обробна	52,0	59,2	60,1
виробництво електроенергії, газу й води	46,6	60,6	62,4
будівництво	49,2	45,1	51,8
гуртова й роздрібна торгівля, послуги з ремонту	38,8	31,9	43,2
готелі та ресторани	36,0	31,6	33,7
транспорт і зв'язок	50,5	48,5	51,9
фінансова діяльність	23,1	29,6	37,8
операції з нерухомістю	30,1	35,4	38,8
державне управління	47,0	31,4	42,2
освіта	40,5	56,6	59,7
охорона здоров'я та соціальне забезпечення	37,8	49,1	47,4
колективні, громадські та особисті послуги	45,5	48,4	46,6

Згідно з висновками науковців, у будь-якій національній економіці стали відтворювальні процеси є можливими, коли забезпечується належний

випереджаючий (порівняно із зростанням ВВП) рівень інвестування основного капіталу. Інакше кажучи, реальні інвестиції є головним джерелом ефективного розширеного оновлення основних фондів і переходу виробництва на рейки високотехнологічного розвитку. Тому збільшення обсягів і вдосконалення структури інвестицій в основний капітал є вирішальним із завдань економічної політики.

Досвід зарубіжних країн переконує, що одним з найважливіших напрямів вдосконалення фінансового механізму інвестування інноваційної діяльності в кризових умовах є, перш за все, посилення державного регулювання у сфері капітального інвестування, що має супроводжуватись переглядом пріоритетів державного інвестування та потребує відповідного вдосконалення процедур спрямування бюджетних коштів на реалізацію визначених стратегічних пріоритетів, створення передумов структурної перебудови економіки на інноваційній основі з урахуванням наявного науково-технічного та інноваційного потенціалу.

В умовах фінансово-економічної кризи держава залишається важливим інвестором, а бюджетні кошти мають бути спрямовані на капітальні інвестиції в інфраструктуру, нові технології, освіту тощо. Водночас слід враховувати, що існуюча практика використання бюджетних коштів має низку недоліків. Перш за все, мова йде про організацію належного контролю за відбором, формуванням та виконанням бюджетних програм, їх результативністю. Крім цього, слід чітко визначити джерела фінансування прийнятих програм.

Як і раніше, сьогодні головним джерелом фінансування інвестицій в економіці України залишаються власні кошти підприємств та організацій, за рахунок яких у 2008 році освоєно 56,7% капіталовкладень. Починаючи з 2004 року, частка цього джерела фінансування інвестицій має тенденцію до зменшення. Якби таке явище спостерігалось на фоні стрімкого зростання частки зовнішніх джерел фінансування інвестицій (за рахунок іноземних інвесторів, кредитів банків та інших джерел фінансування, включаючи також операції на фондовому ринку), то можна було б стверджувати про наближення структури джерел фінансування інновацій до оптимальних співвідношень. Проте в Україні зростала лише частка банківських кредитів, хоча й залишається невеликою порівняно з іншими державами (в розвинутих країнах така форма фінансування забезпечує близько 25% інвестицій, а в окремих з них – до 45%) [9].

Такі негативні тенденції в структурі фінансування свідчать про відсутність партнерства держави і бізнесу в інноваційному процесі, що обумовлює фрагментарність, а отже, і низьку ефективність інноваційної системи України.

Для України в умовах постійного дефіциту бюджетних коштів доцільно застосовувати модель змішаного фінансування, яка об'єднує ресурси держави, бізнесу, зацікавлених осіб і розподіляє їх на ринкових принципах. Крім того, держава здатна сприяти активізації підприємницької діяльності шляхом формування сприятливої бюджетної політики, встановлення системи різних видів податків, що практично визначають таку систему перерозподілу доходів підприємств і громадян країни, яку держава вважає оптимальною для

формування прибуткової частини бюджету та збереження у підприємців фінансових стимулів до діяльності й отримання прибутків.

Не менш важливим є запровадження подібних економічних стимулів для комерційних банків. Створення системи пільгового рефінансування у разі надання ними пільгових кредитів для реалізації інвестиційних проектів з розроблення і впровадження високотехнологічного устаткування, іншої інноваційної продукції сприятиме поживленню участі банків у фінансуванні інноваційної діяльності.

Отже, нарощування темпів інвестування вимагає активнішого використання порівняно нових зовнішніх джерел фінансування (банківське інвестування, іноземне інвестування, інвестування за рахунок операцій на фондовому ринку тощо). Без розв'язання цієї проблеми неможливо здійснити структурну перебудову вітчизняної економіки та виконати стратегічні завдання високотехнологічного прориву.

Таким чином, інвестування інноваційної діяльності України в сучасних кризових умовах потребує механізму одночасного фінансування із різноманітних джерел, що пояснюється різним призначенням інвестицій: стартові інвестиції; фінансування початкової стадії; фінансування розвитку; фінансування певної операції. Принцип багатоджерельного фінансування (шляхом створення позабюджетних фондів фінансування НДДКР, через залучення приватного капіталу, комерційних банків, інших фінансово-кредитних установ, використання фондових інструментів) найбільшою мірою сьогодні відповідає реаліям економіки України.

Створення сприятливих макроекономічних умов інвестування інноваційної діяльності потребує системного впливу на економічні інтереси її основних суб'єктів. Визначені на комплексній основі напрями та заходи із вдосконалення фінансового механізму з урахуванням рівнів його реалізації можуть забезпечити стабілізаційні ефекти, попередити згортання інноваційної діяльності та подолати дисбаланс у розвитку країни та її регіонів.

Список використаних джерел:

1. Закон України „Про інноваційну діяльність” від 4 липня 2002 р. №4 – IV [Електронний ресурс]. – Режим доступу: zakon.rada.gov.ua.
2. Закон України „Про пріоритетні напрямки інноваційної діяльності” [Електронний ресурс]. – Режим доступу: zakon.rada.gov.ua.
3. Закон України "Про внесення змін до деяких законів України з метою стимулювання інвестиційної діяльності" від 15.07.1999 N 977-XIV [Електронний ресурс]. – Режим доступу: zakon.rada.gov.ua.
4. Багратян Г.А., Кравченко І.С. Світова криза та Україна: проблеми й нові підходи щодо фінансового регулювання // Фінанси України. – 2009. - №4. – С.33-41.
5. Вахненко Т.П. Фінансова криза в Україні: фактори, механізми дії, заходи подолання // Фінанси України. – 2008. - №10. – С.3-21.
6. Денисюк В. Відкриті інновації: новітні реалії у комерціалізації результатів досліджень, розробок та технологій // Економіст. – 2008. - №12. – С. 34-37.
7. Денисюк В. Комерціалізація результатів науково-дослідних робіт: проблеми і перспективи// Вісник Національної Академії наук України. – 2006. - 5. – С.39-53.
8. Інвестиційна та інноваційна діяльність / Кузьмін О.Є. та інші. – Львів: ЛБІ НБУ, 2003.
9. Кириченко О.А., Харченко О.І. Антикризова інвестиційна політика України // Актуальні проблеми економіки. – 2010. - №1. – С.64-74.

10. Комеліна О.В. Напрями вдосконалення фінансового механізму забезпечення інноваційно-інвестиційної діяльності в Україні в сучасних умовах // Інвестиції: практика та досвід. – 2009. – №17. – С. 21-28.
11. Корпоративні структури в національній інноваційній системі України: Підручник / За ред. д-ра. ек. наук Л.І. Федулової. – К.: вид-во УкрІНТЕІ, 2007. – С.56-61.
12. Національна стратегія розвитку «Україна – 2015» / В.М. Геєць, В.П. Семиноженко, Б.М. Дпнилишин, Б.Є. Кваснюк. – К.: Український форум, 2008. – 74 с.
13. Наукова та інноваційна діяльність в Україні. – К.: ДП «Інформаційно-видавничий центр Держкомстату України» – 2008. – 361 с.
14. Науменкова С.В. Проблеми підтримки фінансового сектору в умовах світової кризи // Вісник Національного банку України. – 2009. – №6. – С.13-18.
15. Онишко С.В., Паєнко Т.В., Швабій К.І. Фінансове забезпечення інноваційної діяльності. – К.: КНТУ, 2008. – 256с.
16. Реструктуризація промисловості в умовах інноваційно-інвестиційного розвитку економіки: Монографія / О.А. Кириченко, М.П. Денисенко, А.П. Гречан та ін.; За ред. д.е.н., проф. О.А. Кириченка, д.е.н., проф. М. П. Денисенка. – К.: Дорадо-друк, 2009. – 719 с.
17. Сербина Г.М. Фінансове забезпечення інноваційної діяльності: теоретичні та прикладні аспекти // Інвестиції: практика та досвід. – 2009. – №7. – С. 23-27.
18. Статистична інформація // Державний комітет статистики України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://ukrstat.gov.ua>.

УДК 658.152

С.В.Рилєєв, к.е.н., **А.Л.Романчук**, к.е.н.,
Чернівецький торговельно-економічний інститут КНТЕУ,
м. Чернівці

ІНВЕСТИЦІЙНА ПРИВАБЛИВІСТЬ: ВИДИ ТА ПІДХОДИ ДО ЇЇ ОЦІНКИ

У статті розкрито сутність інвестиційної привабливості та систему факторів, що її визначають. Обґрунтовано зміст та окремі аспекти державного, регіонального, галузевого та корпоративного (підприємницького) рівня оцінки інвестиційної привабливості.

В статье раскрыта сущность инвестиционной привлекательности и систему факторов, определяющих её. Обосновано содержание и отдельные аспекты государственного, регионального, отраслевого и корпоративного (предпринимательского) уровня оценки инвестиционной привлекательности.

The article reveals the essence of investment attractiveness and system factors determining it. Grounded content and some aspects of national, regional, sectored and corporate (business) level evaluation of investment attractiveness.

Ключові слова: інвестиційна привабливість, прямі іноземні інвестиції, інвестиційна привабливість регіону, інвестиційна привабливість галузі, інвестиційна привабливість підприємства.

На сьогодні одним із стратегічно важливих напрямків подальшого розвитку економіки України загалом та окремих її регіонів є залучення достатнього обсягу іноземного капіталу. При цьому, враховуючи обмеженість вітчизняних фінансових ресурсів, саме приток іноземних інвестицій може забезпечити в майбутньому повноцінне функціонування суб'єктів господарювання, підвищить конкурентоспроможність національного виробництва та забезпечить збалансованість розвитку економіки України, її галузей та регіонів. Саме через критерій залучення інвестицій і визначають процес економічного зростання держави загалом. Отже, в сучасних умовах залучення інвестицій є невід'ємною умовою функціонування економіки будь-якої країни, її галузей та регіонів.

Теоретико-методологічним засадам поняття та оцінки інвестиційної привабливості присвячено широке коло публікацій, як вітчизняних, так і